

Αικατερίνη Χανή

**Η ΑΥΤΟΜΑΤΗ ΓΡΑΦΗ ΣΤΟ ΠΟΙΗΜΑ
«ΑΣΒΕΣΤΗΣ» ΤΗΣ ΥΨΙΚΑΜΙΝΟΥ**

Στην πρώτη συλλογή του Ανδρέα Εμπειρίκου, την *Υψικάμινο* [1935]¹, υπάρχει το εξής ποίημα:

Ασβέστης

*Δεν έχομε κυδώνια. Μας πήραν το ισόποσο του βραχυτέρου
μας πολτού και μένουν κάτω απ' το φλοίσβο του οι νεαρές λεο-
παρδάλεις μόνο και μόνες τους με τα μαύρα φλουριά τους και
την ψυχρήν ερήμωση του τελευταίου γλάρου. Δεν έχομε κυδών-
ια. Φορτία ευκαλύπτων πεθαίνουν μέσ' στην παλάμη των παλ-
μών μας και ό,τι και αν πούμε κι ό,τι κι αν δούμε κερνάμε την
εξέχουσα νοημοσύνη των αρωματισμένων μειρακίων. Δεν έχο-
με κυδώνια ή μήπως έχομε την κυδωνόπλαστη τραχύτερή τους
μορφή καταιγισμών κόποι και χλιαρά σταχυολογήματα μεταβα-
τικών και αρνητικών κλωθογύρισμα πόλου και τρύπα.*

Με την πρώτη ανάγνωση φαίνεται ότι, πράγματι εδώ, έχουμε ένα ποιητικό κείμενο γραμμένο με την τεχνική της 'αυτόματης γραφής'. Μετά όμως από επίμονη και προσεκτική ανάγνωση βλέπουμε να αναδύονται από το ποίημα αναλογικές σημασιολογικές σχέσεις, δηλαδή δομές οι οποίες άγουν εν τέλει στην πλήρη νοηματική κατάκτηση του κειμένου.²

Το πρώτο που παρατηρούμε είναι το εξής. Όλο το κείμενο διατρέχουν τα σημαίνόμενα /έλλειψη, παράπονο/, τα οποία τα ορίζουν τα εξής σημαίνοντα (που μάλιστα τοποθετούνται στην αρχή προτάσεων): «Δεν έχομε», «Μας πήραν», «Δεν έχομε», «Δεν έχομε». Αυτή την κύρια σήμανση που διατρέχει όλο το κείμενο υποστηρίζουν και τα σημαίνοντα: «μόνο και μόνες τους», «ψυχρήν ερήμωση του τελευταίου», «πεθαίνουν», «αρνητικών», «τρύπα».

Αμέσως μετά παρατηρούμε ότι το κείμενο το διατρέχουν επίσης τα σημαίνόμενα /φύση, Μεσόγειος, (Ελλάδα)/, τα οποία ορίζονται από τα εξής σημαίνοντα: «ασβέστης», «κυδώνια», «φλοίσβος», «γλάρου», «κυδώνια», «ευκαλύπτων», «κυδώνια», «κυδωνόπλαστη».

Αυτές οι δύο σημασιολογικές ενότητες συνιστούν τις δύο κύριες ισοτοπίες του κειμένου, /έλλειψη, παράπονο/, /φύση, Μεσόγειος (Ελλάδα)/:

«Δεν έχομε»		«ασβέστης»	
«Μας πήραν»	/έλλειψη,	«κυδώνια»	
«Δεν έχομε»	παράπονο/	«φλοίσβος»	
«Δεν έχομε»		«γλάρου»	/φύση,
		«κυδώνια»	Μεσόγειος
		«ευκαλύπτων»	(Ελλάδα)/
		«κυδώνια»	
		«κυδωνόπλαστη»	

Στη συνέχεια διαπιστώνουμε ότι υπάρχει ένα σημαίνον, το οποίο ρηγνύει τη δεύτερη ισοτοπία (/φύση, Μεσόγειος/): το σημαίνον «λεοπαρδάλεις», το οποίο ανήκει σε εντελώς διαφορετικό εννοιολογικό πλέγμα από εκείνο που ορίζει η φύση των παραλίων της Μεσογείου: /άγρια φύση, ζούγκλα/. Ας σταθούμε λοιπόν σε αυτό το σημαίνον, το οποίο σημασιολογικά προεξέχει ακριβώς λόγω της ρήξης της ισοτοπίας που επιτυγχάνει, και ας διαβάσουμε προσεκτικά τα σημαίνοντα του κειμένου γύρω από αυτό:

«και μένουν (κάτω από το φλοίσβο του), νεαρές λεοπαρδά-
λεις (μόνο και μόνες τους) με τα μαύρα φλουριά τους (και την
ψυχρήν ερήμωση του τελευταίου γλάρου)».

Όστε, οι «λεοπαρδάλεις» βρίσκονται σε μεσογειακή ακτή αλλά «μόνες τους». Το σημαίνον «μόνες τους» αφορά κυρίως «τα μαύρα φλουριά τους» και το «νεαρές», τα οποία είναι οι μοναδικές πληροφορίες που ο ποιητής θέτει υπ' όψιν μας όσον αφορά τις «λεοπαρδάλεις».

Έτσι το «λεοπαρδάλεις» μέσω της ανάγνωσής του εν σχέσει με τα σημαίνοντα αυτά («νεαρές», «μαύρα φλουριά») μας άγει σε ένα επιπλέον εννοιολογικό πλέγμα, δηλαδή προστίθενται στο «λεοπαρδάλεις» οι εξής επιπλέον σημασίες: / (ον) νεαρό, θήλυ, με σωματικά χαρακτηριστικά του αιλουροειδούς (: ελαστικότητα, συσσωρευμένος δυναμισμός), ερωτισμός, ανατομία των γυναικείων γεννητικών οργάνων («φλουριά» = το πλέον πολύτιμο για το θήλυ), χωρίς δέκτη, σε διαθεσιμότητα/. Οι τελευταίες σημασίες (/χωρίς ερωτικό δέκτη, σε διαθεσιμότητα/) μας συνδέουν και μας άγουν στην πρώτη ισοτοπία του κειμένου /έλλειψη, παράπονο/: «δεν έχομε», «μας πήραν» κ.λπ.

Και έτσι έχοντας πια συνδέσει το σημαίνόμενο της /έλλειψης/ με το σημαίνόμενο του /ερωτισμού/, μπορούμε να σηματοδοτήσουμε πλέον τα σημαίνοντα που κυριαρχούν στο κείμενο, και που είναι τα εξής: «(δεν έχομε) κυδώνια», «(δεν έχομε) κυδώνια (ή μήπως έχομε

την κυδωνόπλαστη)».

Όστε χρειάζονται τα «κυδώνια» για να μην «μένουν (κάτω από φλοίσβο του) οι νεαρές λεοπαρδάλεις μόνο και μόνες τους με τα μαύρα φλουριά τους (και την ψυχρήν ερήμωση του τελευταίου γλάρου)».

Το εννοιολογικό πλέγμα λοιπόν /θήλυ, ερωτικό γυναικείο όργανο, χωρίς δέκτη, έλλειψη, παράπονο/ σημασιοδοτεί το σημαίνον «κυδώνια» ως εξής: /το αντικείμενο της έλλειψης, ο επιθυμητός αλλά απών δέκτης, το άρρεν, η ανατομία των αρσενικών γεννητικών οργάνων/.

Έτσι διαμορφώνεται η τρίτη ισοτοπία του κειμένου: /ερωτισμός, σεξουαλικότητα/.

Παρατηρούμε τώρα τον τρόπο με τον οποίο διαπλέκεται αυτή η τρίτη ισοτοπία με τις δυο προηγούμενες στο δεύτερο μισό κομμάτι του κειμένου:

«Δεν έχουμε κυδώνια. (Φορτία ευκαλύπτων) πεθαίνουν μεσ' την παλάμη των παλμών μας και (ό,τι και αν πούμε κι ό,τι κι αν δούμε) κερνάμε την εξέχουσα νοημοσύνη των αρωματισμένων μεираκίων».

Επικεντρώνουμε την προσοχή μας στα σημαίνοντα: «*κερνάμε την εξέχουσα νοημοσύνη των αρωματισμένων μεираκίων*». Εδώ η νοηματική ακολουθία είναι αμέσως προσεγγίσιμη:

Εκείνο που αναγκαστικά (: «*ό,τι και αν πούμε, ό,τι κι αν δούμε*») μας μένει ως αποτέλεσμα της έλλειψης του άρρενος είναι να υφιστάμεθα, να καταφεύγουμε στα «*αρωματισμένα μεираκία*», τα οποία έχουν αναπτύξει σε εξέχοντα βαθμό την νοημοσύνη τους, αλλά δεν είναι το όντως άρρεν.

Όστε το σημαίνον «κυδώνια» σηματοδοτείται ακριβέστερα ως: /το όντως, το ιδανικό άρρεν/.

Η δεύτερη συνέπεια της ελλείψεως του ιδανικού άρρενος είναι το εξής: «*Φορτία ευκαλύπτων πεθαίνουν μεσ' την παλάμη των παλμών μας*». Εδώ, ο υπαινιγμός μιας ατελούς ερωτικής πράξης, της αυνανιστικής πράξης, είναι σαφής: Τα «*φορτία ευκαλύπτων*» (= ένα δυναμικό πλούσιο και εξαιρετικά θετικό) «*πεθαίνουν*» (= δεν βρίσκει δέκτη προς διάθεση, μένει ανανταπόδοτο) «*μεσ' στους παλμούς της παλάμης μας*».

Στους τελευταίους στίχους του κειμένου παρατηρούμε μια τρίτη συνέπεια της ισοτοπίας της /έλλειψης/:

«Δεν έχουμε κυδώνια ή μήπως έχουμε την κυδωνόπλαστη τραχύ-τερή τους μορφή (καταιγισμών κόποι και χλιαρά σταχυολογή-

ματα μεταβατικών και αρνητικών κλωθογύρισμα πόλου και τρύπα)».

Κατ' αρχάς βλέπουμε ότι η τρίτη αυτή συνέπεια τίθεται με περισσότερη περίσκεψη και όχι με τον απόλυτο καθοριστικό τρόπο που όριζε η τελεία λίγο πιο πάνω: «*Δεν έχομε κυδώνια. Φορτία ευκαλύπτων πεθαίνουν...*». Όμως, στην τρίτη συνέπεια, στους στίχους που εξετάζουμε, τα σημαίνοντα «*ή μήπως...*» τίθενται σαν να προλαβαίνουν κάποια αντίρρηση του αναγνώστη, στην οποία αμέσως ο ποιητής απαντά. Η απάντηση έγκειται στον χαρακτηρισμό «*κυδωνόπλαστη*». Υπάρχει λοιπόν κάποια «*μορφή κυδωνόπλαστη*», που μοιάζει με τα «*κυδώνια*» (το όντως άρρεν) χωρίς να είναι, και μάλιστα η υπόδυση, η προσομοίωση αυτή γίνεται με έναν τρόπο «*τραχύ*». Αυτή την «*κυδωνόπλαστη τραχύτερη τους μορφή*» ο ποιητής την επεξηγεί εν συνεχεία: «*καταιγισμών κόποι και χλιαρά σταχυολογήματα μεταβατικών*».

Τα σημαίνοντα «*καταιγισμών κόποι*» είναι η πρώτη «*κυδωνόπλαστη τραχύτερη μορφή*» και, βάσει του έως τώρα όλου σημασιολογικού περιβάλλοντος, σηματοδοτείται ως εξής: /εντυπωσιακή ποσότητα, καταιγιστική συχνότητα (της ερωτικής πράξης)/.

Αυτή η προσομοίωση και όχι ουσιαστική ομοιότητα με το όντως άρρεν («*κυδωνόπλαστη*» και όχι «*κυδώνια*»), απηχεί την κοινή γνώμη περί του άρρενος και τον τρόπο που ασκείται η ερωτική πράξη από το πλήθος, η οποία κοινή γνώμη είθισται να συνδυάζει τον ανδρισμό με το ποσόν, τη συχνότητα της ερωτικής πράξης και όχι με το ποιόν αυτής.

Τα σημαίνοντα «*χλιαρά σταχυολογήματα*» είναι η δεύτερη «*κυδωνόπλαστη μορφή*» και, βάσει του όλου έως τώρα σημασιολογικού περιβάλλοντος, σηματοδοτείται ως εξής: /τυχάρπαστη («*σταχυολογήματα*») και ανούσια («*χλιαρά*») ερωτική πράξη/. Το σημαίνουν «*μεταβατικών*» μας άγει στους κύριους φορείς αυτής της μορφής της ερωτικής πράξης: οι στρατιώτες, άρρενα συνδεόμενα με την ερωτική επιθυμία, αλλά με το χαρακτήρα των «*μεταβατικών*»³: ο τρόπος της ζωής τους καθιστά την εφαρμογή της ερωτικής πράξης «*χλιαρά σταχυολογήματα*».

Η γενική αποτίμηση αυτών των τριών συνεπειών είναι «*αρνητικών κλωθογύρισμα (πόλου) και τρύπα*»⁴, δηλαδή φαύλος κύκλος, αδιέξοδο, κενό. Και έτσι εξακολουθούν «*και μένουν οι νεαρές λεοπαρδάλεις* (τα νεαρά θηλυκά που σφύζουν από ομορφιά και συσσωρευμένη ορμή) *μόνο και μόνες τους με τα μαύρα φλουριά τους και την ψυχρήν ερήμωση του τελευταίου γλάρου*».

Εδώ θα παρατηρήσουμε ότι ενώ οι δύο από τις τρεις ισοτοπίες που ανιχνεύσαμε στο κείμενο σχετίζονται σημασιολογικά (ισοτοπία

/έλλειψη, παράπονο/ → ισοτοπία /ερωτισμός, σεξουαλικότητα/, η τρίτη ισοτοπία /φύση, Μεσόγειος/ είδαμε ότι λειτουργεί ως σπινθήρας, ως καταλύτης για να συνδεθούν οι δύο άλλες. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω του σημαίνοντος «λεοπαρδάλεις», το οποίο έλκει την προσοχή του αναγνώστη, ακριβώς επειδή αποτελεί σημείο ρήξης της ισοτοπίας /φύση, Μεσόγειος/. Όστε αυτή η ισοτοπία, αφού μας δίνει αυτόν τον κρίσιμο και αναγκαίο σπινθήρα, λειτουργεί πλέον απλώς ως φόντο, ως δείκτης τόπου και μόνο;

Ας ξαναδούμε τα σημαίνοντα που την αποτελούν:

«Ασβέστης
 κυδώνια
 φλοίσβο
 γλάρου
 κυδώνια
 ευκαλύπτων
 κυδώνια
 σταχυ(ολογήματα)
 κυδωνό(πλαστη)»

Παρατηρούμε ότι τα σημαίνοντα «Ασβέστης», «κυδώνια», «κυδώνια», «κυδώνια» βρίσκονται σε καθοριστική θέση του κειμένου. Το «Ασβέστης» είναι ο τίτλος, το γλωσσικό σημείο δηλαδή, που διαποτίζει όλο το κείμενο και πέφτει βαρύ πάνω στο ποίημα, καθώς ακούγεται κατά την ανάγνωση παράξενος και άσχετος εννοιολογικά. Το «κυδώνια» είναι αυτό με το οποίο αρχίζουν τα επί μέρους κομμάτια του κειμένου και το οποίο τα συνδέει.

Αυτή η σπουδαιότητα, λόγω θέσης μέσα στο γλωσσικό περιβάλλον, με την οποία πριμοδοτεί ο ποιητής τα σημαίνοντα αυτά, επηρεάζει και τα υπόλοιπα σημαίνοντα αυτής της ισοτοπίας («φλοίσβος», «γλάρου», «ευκαλύπτων») έλκοντας και αυτά στον αυτό βαθμό σπουδαιότητας με τα δύο πρώτα σημαίνοντα.

Όστε τα γλωσσικά σημεία της ισοτοπίας /φύση, Μεσόγειος/ προεξέχουν σημασιολογικά και βρίσκονται μέσα στο κείμενο σχεδόν αυτόφωτα. Όντως, κατά την πρώτη ανάγνωση και χωρίς επιμονή στις κάθεται σημασιολογικές σχέσεις των σημαίνοντων των ισοτοπιών /έλλειψη, παράπονο/ και, κυρίως, /ερωτισμός, σεξουαλικότητα/, τα γλωσσικά σημεία αυτών των δύο ισοτοπιών παραμένουν εξωθημένα σε σημασιολογικό ημίφως και αποτελούν τον σχεδόν αόρατο ιστό που κρατεί συνδεδεμένους και που προβάλλει και ανυψώνει τους όρους της ισοτοπίας /φύση, Μεσόγειος/, ώστε αυτοί να περνούν μπροστά μας αδέσμευτοι από το να αίρουν το φορτίο ενός γενικότερου νοήματος. Έτσι οι όροι της τελευταίας αυτής ισοτοπίας λειτουργούν ως αυτόνομα φωτεινά σημεία μέσα σε ένα

γενικότερο σκιασμένο γλωσσικό χώρο, σημεία τα οποία στρέφουν την προσοχή του αναγνώστη σε αυτό τούτο το ατομικό τους νόημα (σημαινόμενο) και κατ' επέκταση παραπέμπουν στο εξωγλωσσικό σημείο αυτών, μαζί με όλο το παρεπόμενο σημασιολογικό τους δίκτυο:

- όραση: «*Ασβέστης*»: χώρος Μεσογειακός ελληνικός, ύλη φωτεινή, απολυμαντική—
 ακοή: «*φλοίσβος*»: θάλασσα Μεσογειακή, θάλασσα παραλίων, ήπια, οικεία—
 «*γλάρος*»: πουλί των Μεσογειακών και ελληνικών παραλίων, ο μόνιμος κάτοικος και σύντροφός τους—
 όσφρηση: «*ευκάλυπτοι*»: τυπικό δέντρο της Μεσογείου και της Ελλάδας, αρωματικό, θεραπευτικό.

Έτσι το σημασιολογικό αυτό δίκτυο θετικών βασικών οντοτήτων του ελληνικού χώρου ορίζει τρόπον τινά αυτή την ίδια την ταυτότητα του αναγνώστη και αποβαίνει ύμνος της ταυτότητας αυτής: / Έλληνας, Ελλάδα/.

Εδώ βλέπουμε ότι στην όλη νοηματική αλληλουχία προστίθεται το σημαίνόμενο /Ελλάδα/. Αυτό συμβαίνει γιατί μοιραία συν-λειτουργεί μέσα μας η γνώση ότι ο συγκεκριμένος ποιητής αλλά και ο αναγνώστης είναι Έλληνες και ότι η γλώσσα του κειμένου είναι η ελληνική. Έτσι αγόμεθα στη μετατροπή του αρχικού σημαινομένου /Μεσόγειος/ στο σημαίνόμενο /Ελλάδα/.

Επίσης παρατηρούμε το εξής. Τα βασικά σημαίνόμενα που κυριαρχούν πλέον στο κείμενο (: /ύμνος - θετικές οντότητες/) συμπαρασύρουν το σημαίνόμενο /σεξουαλικότητα/ (που είδαμε ότι ελλοχεύει κάτω από όλες τις δομές επιφανείας του λόγου) και το αίρουν και αυτό στο κοινό δίκτυο των θετικών οντοτήτων απελευθερώνοντας τις ενυπάρχουσες σε αυτό σημασίες: / σεξ = πηγή ζωής (= μη θάνατος), σεξ = πηγή ηδονής (= κατάφαση προς τη ζωή), έρωτας = αγάπη, επικοινωνία (= μη θάνατος)/. Έτσι το σημαίνόμενο /έλλειψη/ απωθείται σε νοηματικά δευτερεύουσα θέση, σε προσχηματικό καθαρά λεκτικό επίπεδο, που παίζει το ρόλο του προσκόμματος στη λογική αλληλουχία μεταξύ των σημαίνοντων στην επιφάνεια του λόγου.

Όστε το παράπονο του ποιητή, η έλλειψη για την οποία μας παραπονιέται και της οποίας τις σημασιολογικές λεπτομέρειες αναλυτικά ανιχνεύσαμε, δεν είναι παρά ένα πρόσχημα για να ανυψώσει και να αναδείξει τα σημαίνοντα της ισοτοπίας /φύση, Μεσόγειος, Ελλάδα/.

Εμείς δεν ανακαλύψαμε παρά το δομημένο υποσυνείδητο του ποιητή, από το οποίο αναγκαστικά αυτός αντλεί στην προσπάθειά του να

γράφει 'αυτόματη γραφή'. Τον ποιητή στην προσπάθειά του αυτή τον προδίδει η τάξη με την οποία κείται το σημασιολογικό υλικό στο υποσυνειδητό του, παρ' όλον ότι ο ίδιος θεωρεί πως από αυτό μπορεί να αντλήσει νοήματα και λέξεις με τρόπο άναρχο. Αυτά έρχονται στην επιφάνεια του λόγου ως ελάχιστα τμήματα ενός οργανωμένου υπεδάφους και φέρουν πάντοτε επάνω τους τις απαραίτητες ενδείξεις ομοιότητας, οι οποίες οδηγούν στο να συσχετισθούν και να οργανωθούν νοηματικά.

Ωστόσο, τελικά, ο αναγνώστης εισπράττει αυτό ακριβώς που η 'αυτόματη γραφή' επιδίωκε: να περνούν μπροστά μας με ένα απροσδόκητο, αντισυμβατικό τρόπο σημεία που χορεύοντας οργιαστικά στρέφουν το μυαλό μας προς ορισμένες οντότητες της ζωής, εντάσσοντας σε αυτές κι αυτό τον ίδιο τον τρόπο εμφάνισής τους, δηλαδή αυτή τη μορφή του λεκτικού χορού.

Όσον αφορά αυτό το συγκεκριμένο ποίημα έχουμε την τύχη να μιλά ο ίδιος ο Εμπειρικός για τον τρόπο της «αυτόματης γραφής»⁵ με τον οποίο έγραψε το ποίημα. Και εδώ θα αναφερθούν και θα δικαιολογηθούν και τα μόνα όντως προσκόμματα λογικής συντακτικής αλληλουχίας που κατάφερε να θέσει ο ποιητής στην αρχή και στο τέλος του κειμένου, τα οποία αφήσαμε έξω από το ανιχνεύσιμο σημασιολογικό υλικό: «*το ισότοπο του βραχυτέρου μας πολτού*» και «*πόλου*». Σε συνέντευξη λοιπόν που παραχώρησε στον Κωστή Μπασιτιά το 1936⁶ διαβάζουμε το εξής απόσπασμα (σ. 129):

«Ημείς δεν θέλομε τίποτε να εκφράσωμεν. Αφήνομεν την λέξιν ν' αναβλύση μόνη της, να τοποθετηθή μόνη της, ως μία αυθύπαρκτος οντότης, χωρίς να την πειθαρχούμεν ημείς με το νόημα, τας προθέσεις μας ή το λογικόν μας. Ο κανών μάλιστα του σουρρεαλιστικού γραψίματος μας επιβάλλει να θέσωμεν τελείαν και παύλαν εις την φράσιν αν αισθανθώμεν ότι αρχίζομεν να την επηρεάζομεν λογικώς. Π.χ. γράφω αιφνιδίως «δεν έχομεν κυδώνια». Αν αντιληφθώ ότι με παρασύρει το θέμα μου σταματώ αμέσως με μίαν τελείαν, και αρχίζω με μίαν οϊανδήποτε λέξιν, λ.χ. «Μας πήραν το ισότοπο του βραχυτέρου μας πολτού. κ.λπ.».

Όστε στο στίχο «*το ισόποσο του βραχυτέρου μας πολτού*», όπως και στον τελευταίο στίχο «*πόλου*», ο ποιητής καταβάλλει τη μέγιστη προσπάθεια να εφαρμοσθεί «*ο κανών του σουρρεαλιστικού γραψίματος*» και θέτει τα μόνα, όπως είπαμε, προσκόμματα στη λογική αλληλουχία των σημαϊνόντων.⁷

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Χρησιμοποιήθηκε η έκδοση Ανδρέα Εμπειρικού, *Υψικάμινος*, 1974, Αθήνα: «Πλειάς», σ. 22.
2. Για τη μέθοδο πβ. Καψωμένος Ε., «Μεθοδολογικά ζητήματα στην ανάλυση της υπερρεαλιστικής ποίησης», στο *Σεμινάριο 18 (Θεωρία της λογοτεχνίας)*, Πανελλήνια Ένωση Φιλολόγων, Αθήνα 1994, σσ. 106-118. Για τη σημασιολογική προσέγγιση ως την πλέον κατάλληλη και αποτελεσματική για τα υπερρεαλιστικά κείμενα βλ. το κεφ. "Incompabilités sémantiques dans l'écriture automatique" στο M. Riffaterre, *La production du text*, Paris: Seuil, 1979, ιδίως σσ. 236 και 237.
3. Η λέξη «μεταβατικό», ή συνηθέστερα σε πληθυντικό «τα μεταβατικά», χρησιμοποιείται ιδίως παλιότερα για να δηλώσει ένα απόσπασμα του στρατού, ή και της χωροφυλακής, το οποίο αποσπελλόταν στην ύπαιθρο για καταδίωξη εγκληματιών και το οποίο άρα βρισκόταν τον περισσότερο καιρό σε διαφορετικά μέρη και εν κινήσει. Βλ. Αρχείο του Κέντρου Συντάξεως του Ιστορικού Λεξικού της Νέας Ελληνικής της Ακαδημίας Αθηνών.
4. Το σημαίνουν «*τρύπα*» ενέχει ασφαλώς σεξουαλικές σημασίες και άρα ενέχεται και στη σεξουαλική ισοτοπία. Εδώ, ωστόσο, οι κύριες σημασίες του γλωσσικού περιβάλλοντος έλκουν το σημαίνουν αυτό προς την ισοτοπία της *έλλειψης*, του *κενού*/.
5. Τα εισαγωγικά σε αυτό τον όρο είναι απαραίτητα πλέον, δεδομένου ότι είδαμε πως τέτοια γραφή είναι αδύνατον να εφαρμοσθεί.
6. Η συνέντευξη αναδημοσιεύεται στο Βούρτσης Ι.Μ., *Βιβλιογραφία Ανδρέα Εμπειρικού (1935-1984)*, 1984, Αθήνα: Ε.Λ.Ι.Α., σσ. 127-131.
7. Αφού είχα παραδώσει κατά το μήνα Νοέμβριο 1996 την εργασία αυτή, διάβασα στο περ. «Η λέξη», τεύχος 135 (Σεπτέμβρης - Οκτώβρης 1996, σσ. 630-635, που κυκλοφόρησε στις αρχές Νοεμβρίου) το δημοσίευμα του J. Bouchard «Ο Ανδρέας Εμπειρικός και η αυτόματη γραφή». Οι ενδιαφέρουσες απόψεις του συγγραφέα είναι σε μερικά σημεία επικαλυπτόμενες με τις παρούσες, στα περισσότερα σημεία όμως οι θέσεις μας διαφέρουν σημαντικά.

SUMMARY

Catherine Hani, "*Écriture automatique*" and the poem «Lime»
from «*Blast-furnace*»

In this paper we examine the construction of the poem «Lime» [1935] by A. Empeirikos, a poem explicitly claimed by its author to be written in the genuine surrealist technique, i.e. '*écriture automatique*'.

We find that the signifiants of the poem can be classified in three groups of signifiés. These groups constitute the three predominant 'isotopies' of the text: /lack, complaint/, /erotism, sexuality/, /nature, Mediterranean (Greece)/. Tracing the complexe relations of the three 'isotopies' we discover that the first two ones are absolutely indiscernible on the linguistic surface of the poem, when we first read it, and that they constitute the invisible web that holds in and brings forward the isotopy /nature, Mediterranean (Greece)/, which finally turns out to be the main and outstanding one.

What's more important, when we complete our study the text seems almost fully comprehensible and logically arranged, despite the author's technique and intensions, as well as our first impression. No matter how odd they seem, the signifiants that the author collects from his subconscious always maintain features of their initial reasonable organisation, features that interactively help us decipher the text. Thus, surrealist '*écriture automatique*' may produce surprisingly sparkling and fascinating texts, but it seems rather impossible to create fully incomprehensible, unpredictable or unmotivated ones.